

Översiktlig naturinventering av plan- området "Kalles äng", Kalmar kommun

2005-03-00

PRONATURA

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord.....	3
1. Sammanfattning.....	4
2. Inledning.....	7
3. Markhistorik.....	8
4. Inventeringen.....	10
5. Källor.....	18

Bilagor

1. Vegetationskarta
2. Karta över delområden
3. Karta över friluftsliv och kulturspår

Förord

Denna naturinventering av planområdet kallat Kalles äng i den norra utkanten av Kalmar tätort är gjord på uppdrag av Kommunledningskontoret på Kalmar kommun. Syftet med arbetet är att det ska utgöra underlag för en kommande detaljplanläggning av området för ny bebyggelse.

Inventeringen är av översiktlig karaktär och gjord med områdets olika naturtyper som indelningsgrund. Indelningen i naturtyper följer Nordiska Ministerrådets skrift "Vegetationstyper i Norden" (1994:665).

Fältarbetet är utfört mellan den 4:e och 9:e februari 2005.

Synpunkterna som framförs är författarens egna åsikter.

Kalmar 25 februari 2005.

Lennart Nilsson, Pronatura

1. Sammanfattning.

Nedan görs en sammanfattning av denna inventering av planområdet Kalles äng främsta värden vad gäller naturvård, friluftsliv och kulturhistoria.

- Naturen i planområdet är typisk för Kalmartraktens gamla utmarker, tidigare främst präglade av ett årligt bete under flera hundra år. Kartstudien visar på hur dessa marker har sett ut. Sedan betet har upphört har främst olika typer av blandskogar tagit över den tidigare hävdade marken.
- En stor del av områdets naturtyper består av mycket vanlig vardagsnatur. Exempel på sådana naturtyper är blandskog av ris-gräs-typ, blandlövskog av ris-gräs-typ och björkskog av gräsrik typ. Stora arealer intas av gamla och numera inte brukade åkermarker. Dessa har i den här inventeringen klassats som öppen gräsmark.
- Det inventerade området innehåller vad man vet inga naturtyper eller arter som är särskilt hotade eller sällsynta i trakten, med undantag av ett område (se nedan). Området är dock ganska dåligt känt och har inte blivit föremål för några mer detaljerade naturinventeringar.
- Ett område ”sticker ut” vad gäller dess naturvärden. Detta är den igenväxande ekhagen invid Norrlidsvägen i söder med ett stort antal (30-tal) mycket gamla ekar. Hagens innehåll av olika arter av växter och djur är dåligt känt idag, men här finns mycket goda förutsättningar för ett rikt lägre växt- och djurliv. Särskilt lär dess potential för sällsynta insekter vara betydande. Två sällsynta arter förekommer här. Dessa är grå skärelav (*Shismatomma decolorans*) och som är med på den nationella rödlistan (kategori NT, missgynnad). Den andra är myran *Lasius fuliginosus* och som betraktas som ”livskraftig” (kategori LC). Myran kan vara värd för sällsynta arter av skalbaggar. Ekhagen bör skötas för att man ska kunna bibehålla och utveckla dess naturvärden. En restaurering för att återfå dess ljusöppna karaktär samt ett återupptaget bete vore önskvärd. I ett första skede bör alla de gamla ekarna friställas.
- En stor del av planområdet utgörs av gamla åkermarker. Idag brukas enbart ett skifte. Övriga är bevuxna med en högvuxen och gräsdominerad vegetation. Flera skiften har börjar växa igen med bl.a. björk, tall och vide. Andra delar har börjar försumpas och har börjat anta en nästan kärrartad vegetation med bland annat starr, vecketåg och kaveldun.
- På flera ställen finns äldre träd, främst av tall och ek. Flertalet gamla träd återfinns i den ovan beskrivna ekhagen och många av dessa tillhör områdets allra grövsta och äldsta ekar. Övriga gamla träd är spridda i olika delar av det inventerade området.
- I nordvästra delen finns ett geologiskt intressant område. Denna markerade höjdrygg är en gammal strandvall som troligen är bildad under ancylustid (ca 7000- 8000 f.Kr). Strandvallens högsta delar är belägna på ca 15 m.ö.h. En del har tidigare utnyttjats som samfällt grustag till Krafslösa by. Den markerade strandvallen bildar tillsammans med området söderut (lågområde och ett annat mindre höjdparti) ett intressant landskapsavsnitt med tydlig rumskänsla som smalnar av mot bebyggelsen i väster.

- Vissa delar av markerna på Berga (delområde 5) består av en gammal mosse ("Berga bys mosse"). Granskogen i delområdet växer på ganska mäktiga torvmarker. En exploatering av detta område kan bli byggnadstekniskt besvärligt.
- Planområdet Kalles äng innehåller ett flertal stigar som använts flitigt av de närboende. Särskilt stor frekvens av stigar finns i planområdets nordöstra hörn.
- Skogarna i området är ofta ganska unga, vilket innebär att de inte är särskilt attraktiva som miljöer för rörligt friluftsliv. De två granskogarna i delområde 1 resp. delområde 5 är båda ganska gamla. De bedöms vara de två mest värdefulla skogsmiljöerna för friluftslivet.
- Då området är ganska flackt saknas här nästan helt platser där man har en god utblick över omgivningarna. På endast ett ställe i sydost (Kvarnkullen) har man en fin utblick över de omgivande f.d. åkermarkerna.
- I det inventerade området finns tre stycken fasta fornlämningar, alla förhistoriska boplatser. De är belägna på mindre höjdområden på gammal åkermark och i skogsmark. På boplatserna har man bland annat hittat härdar, slagna flintor och avslag av flinta, porfyr och kvarts. I området finns även tre s.k. fyndplatser, där man återfunnit enstaka flintavslag och/eller slagen flinta. Fornlämningarna visar på att området utnyttjats av människan allt sedan stenåldern. Området utgjordes då av ett utpräglat skärgårdslandskap bestående av ett flertal öar i det dåtida Kalmarsund.
- I området finns rikligt med stenmurar. Både dubbel- och enkelmurar förekommer. På Förlösas marker går ett flertal murar i öst-västlig riktning. De är anlagda efter att laga skiftet genomfördes på 1820-talet. De är av lite varierande kvalitet och längs vissa sträckor har de antingen tagits bort eller aldrig blivit uppförda.
- Särskilt skyddsvärda stenmurar återfinns på de två nordligaste skiftena (Krafslösa 1:2 och 1:3), längs den gamla bygränsen mellan Krafslösa och Berga samt längs ekhagens norra sida.
- På flera ställen finns odlingsrösen. De har troligen uppkommit när mindre uppodlingar gjorts på utmarken. Deras ålder är svår att bestämma, men de finns inte upptagna på de kartor som studerats. Enligt äldre kartor så har det förekommit svedjebruk ("bråne") på byarnas utmarker. Möjligen är rösena resultatet av gamla svedjeodlingar.
- Två områden med odlingsrösen bedöms ha särskilt högt värde. Det ena området ligger på en mindre höjd i delområde 5 och det andra på en nordsluttning i delområde 3. De innehåller ett tjugotal resp. ett knappt tiotal rösen.
- Två brunnar har upptäckts under inventeringen. Båda är stensatta och de har troligen främst använts för vattningen av djur på sommarbete. Någon bebyggelse i närheten av brunnarna har inte kunnat konstateras vid studiet av de gamla kartorna.
- I området (delområde 1) har upptäckts vad som troligen är en vägbank. Den löper parallellt med Vänskapens väg, ca 10-15 meter väster därom. Ålder och funktion är inte

känd, men vägbanken är mycket gediget byggd och innebär att ett stort arbetet har investerats i anläggningen. Vägbanken används idag som promenadstråk.

2. Inledning

Planområdet Kalles äng är ett mindre kustnära naturområde i den norra utkanten av Kalmar tätort. Området består av en blandning av skog och åkermarker. Endast ett av åkerskiftena brukas fortfarande som åker, medan övriga delar ligger obrukade. Skogarna utgörs av såväl barrskog, lövskog och olika blandskogar

Det område som inventerats begränsas i söder av Norrlidsvägen och Strängenäsvägen i norr. I öster är områdesgränsen Vänskapens väg och i väster Norra vägen. Områdets avgränsning framgår av vegetationskartan, bilaga 1.

Områdets västra del har redan börjat bebyggas, det s.k. Vimpeltorpet. Genom området löper två mindre vägar i väst-östlig riktning. Den norra är asfalterad och benämns Strängenäsvägen. Den södra är en grusväg som löper längs den gamla gränsen mellan Berga och Krafslösa byar. Båda vägarna har anlagts efter laga skiftet i början av 1800-talet.

Planområdet är ett svagt kuperat moränområde som innehåller en blandning av skogs- och åkermarker. Högsta partiet är beläget vid Vimpeltorpet i den nordvästra delen. I lägre partier har tidigare legat våtmarker som nu är utdikade. Störst bland dessa är Berga bys mosse.

Dominerande jordart i inventeringsområdet är en sandig-moig morän. Moränen återfinns främst i form av låga och svagt sluttande möränkullar. Strandvallen uppe i nordväst är belägen på en av dessa kullar, men består av grus. Områdets lågområden domineras av grovmo, troligen härrörande från den svallning som området varit utsatt för. I mindre delar av lägre liggande partier förekommer även postglacial grovlera och finmo. I det lägst liggande partiet i sydost har ett torvlager avsatts. Några uppgifter om dess mäktighet finns inte.

3. Markhistorik

Området är beläget i den norra utkanten av Kalmar stad. Markerna har under historisk tid tillhört två byar, Berga i Kalmar socken (södra delen) och Krafslösa i Kläckeberga socken (norra delen). Byarna ligger strax utanför den gamla gränsen för Kalmar stad. Planområdet Kalles äng har som vi ska se en lång historia, huvudsakligen som betade utmarker till de två byarna. Nedan följer en kort genomgång av områdets markhistoriska utveckling.

Marker tillhöriga Berga by

Södra delen av det nu aktuella området har tillhört Berga by. Följande har kunnat utläsas ang områdets markhistoria med hjälp av olika typer av historiska kartor.

Första kartan är en uppmätning av Bergas ägor från åren 1726-47. Enbart inägomarken kartlades. På kartan framgår den ansamling av olika typer av lyckor som låg strax öster om landsvägen. Lyckorna är sammanlagt tolv stycken och består av såväl mindre åkrar, betesmarker och ängar. Åkrarna är små och steniga. Lyckorna som innehåller ängs- eller betesmark är betydligt större. I en av dessa lyckor ingår ekhagen vid Norrlidsvägen. Hagen är redan då glest trädbevuxen och avvattnas via samma dike som nu österut. Flera av lyckorna har namn där ordet Måsshage ingår. Exempel är Jan Janssons Måsshage och Norregårdens Måsshage. Namnet antyder dels att lyckorna är fuktiga till sin karaktär, dels att de används som betesmark. Området öster om lyckorna är utmark och omfattas inte av kartläggningen.

Vid storskiftet upprättades en ny karta, men även denna omfattade bara byns inägomark. Storskifte i Berga pågick mellan åren 1757-82. Av beskrivningen framgår att det fanns ett antal lyckor och hagar på utmarken. Exempel på sådana utmarksägor var Funkebohagen, Landsvägslyckorna, Måshagen, Boslyckan, Rishagen, Skrikerumslyckan och Måsslyckan. Var dessa lyckor och hagar låg går inte att se på kartan.

I slutet av 1700-talet görs en delning av Berga bys mosse. Den del av mossen som berör det nu aktuella området beskrivs på följande sätt: ”Starrwall med lövskog”, ”Något bättre måssa”, ”Tuvig och slät måssa” och ”Trenne steniga holmar”. Mossen var vid denna tid särskilt avhängnad från den övriga utmarken. Troligen utnyttjades mossen vid denna tid som slättermark.

År 1818 enskiftas Berga bys ägor. Ägorna i det nu aktuella området kan delas in i två olika delar. Dels de mindre lyckorna i områdets västra del, dels mossen i den östra delen. Odlingarna i väster är uppdelade i ett flertal fällor, varav några innehåller små åkrar. Skiftena har namn som Ekhagen, Norra hage och Jan Måns Ängehage. Ekhagen är det område som idag är bevuxet med gamla ekar, ett bra exempel på ett område med lång kontinuitet. Både Ekhagen, Norra hage och Jan Måns Ängehage är glest trädbevuxna vid denna tid. Mossen (”Måsen”) i öster verkar inte omnämnad i beskrivningen till kartan. Av själva kartan framgår dock att den är glest trädbeväxt och omges av ett hägn. Genom båda delarna löper ett dike som avvattnar mossen österut.

Laga skiftet på utmarken genomförs i Berga mellan åren 1841-48. Nu räknas odlingarna öster om landsvägen till inägomarken och de finns därför inte med i kartläggningen. Mossen är dock medtagen. Den är beskriven under rubriken Betesmark och är indelad i sex olika delar. Beskrivningen är kort och lakonisk: ”Mosskift, mager mossjord”.

Marker tillhöriga Krafslösa by

Norra delen av det nu aktuella området har tillhört Krafslösa by. Följande har kunnat utläsas ang områdets markhistoria med hjälp av skifteskartor.

Även de delar som tillhör Krafslösa ligger på byns forna utmark. Det innebär att varken storskiftet år 1806 eller enskiftet på inägorna 1824-25 berör vårt område.

Första kartläggningen av området görs när laga skiftet på utägorna genomförs åren 1827-28. Marken delas nu upp i tre skiften, varvid hemman nr 1 tilldelas det norra, hemman nr 4 det mellersta och hemman nr 6 det södra skiftet. Det mellersta skiftet är nästan dubbelt så brett som de två andra. De två norra skiftena har sedan delats på mitten, medan det södra skiftet bevarats intakt tills våra dagar. Delningen av de nordligaste skiftena har säkerligen gjorts i samband med en hemmansklyvning, kanske mellan två bröder på resp. gård.

Samtliga skiften domineras på 1820-talet av olika slags betesmarker. Flera områden benämns i beskrivningen som : ”Utmark”, ”Betesmark”, ”Skogsskift”, ”Stenig ljunmark” och ”Stenig skogsmark”. Av allt att döma är betesmarkerna vid denna tid relativt öppna, även om det säkert också förekom en del träd. Det finns även mindre delar som avviker från denna generella beskrivning. Det gäller t.ex. en del som särskilt avhågnats som hästhage. Ett annat mindre område benämns ”Anders Börjessons Bråne” Bråne betyder svedja och här har tydligen ett litet område bränts av, hägnats in och sedan odlats upp under några år.

Vid sidan betesmarkerna finns även vissa åkermarker i området. Det är främst den västra delen av de nuvarande åkermarkerna som då tagits upp till åker. Det är lite förvånade då dessa är lågt belägna och svårbrukade åkrar. Idag håller en del av dessa att övergå till kärr. Dikena fanns redan då och är väl synliga på lagaskifteskartan. På kartan syns också en brukningväg som löper i väst-östlig riktning. Den följer en sträckning som till viss del fortfarande är synlig.

År 1849 genomförs ett nytt laga skifte på utmarken i Krafslösa. Nu delas det norra skiften i två lika stora hälfter. Områdets betesmarker är av ungefär samma storlek som vid det förra skiftet. Av beskrivning förstår man att betesmarkerna har varit av mycket varierande slag. Följande är ett axplock ur deras beskrivning: ”Ljunglupen beteskulle”, ”Mosse”, ”Starrhåla”, ”Sämre betesmark”, ”Mosslupet siddrag”, ”Stenbunden kulle”, ”Mosshåla med starr” och ”Stenbunden ljunglupen kulle”. Vid detta skifte avsätts en del av höjdryggen uppe i nordväst som samfällt grustag till byn.

4. Inventeringen

Det inventerade området framgår av vegetationskartan (bilaga 1). På vegetationskartan framgår också områdets naturtyper, klassade enligt Nordiska Ministerrådets indelning.

Området har delats in i åtta stycken delområden av relativ homogen karaktär. Delområdenas avgränsning framgår av bilaga 2. På kartan över friluftsliv och kulturspår (bilaga 3) sammanfattas bland annat förekomsten av stigar, gamla träd, fornlämningar, stenmurar, odlingsrösen m. m.

De åtta delområdenas vegetation, markbeskaffenhet, kulturhistoriska spår, friluftsmässiga betydelse m.m. beskrivs nedan.

Delområde 1.

Beskrivning

Markerat höjdparti i det nordöstra hörnet av planområdet. Området är i sin helhet skogbevuxet. Skogarna består av både löv-, barr- och blandskogar. Ett av skiftena har nyligen kalavverkats. Delområdet begränsas i norr av Strängenäsvägen och Vänskapens väg i öster.

I delområdets nordvästra del växer en relativt ung *blandlövskog* på torr-frisk mark. Markytan är på många ställen rik på stenar. Skogen är ca 40-50 år gammal och består främst av asp, björk och ek. Även en del tallar växer här. En del lågor och torrträd förekommer. I den västra delen finns två gamla och vidkroniga ekar. Buskskiktet är ofta ganska glest och utgörs av små granar, uppslag av ek, asp m.m. Markfloran är typisk för många av områdets skogar och domineras av kruståtel, blåbär och örnbräken. Bland övriga växter märks bland annat lingon och vårfryle.

I blandlövskogen finns flera kulturspår. Längs Strängenäsvägen och 60 meter söder om denna löper två parallella *stenmurar* anlagda efter laga skiftet 1828. Den södra är ställvis mycket välbehållen, medan muren längs Strängenäsvägen ofta är raserad eller saknas helt. Längst i väster upptäcktes fem stycken *odlingsrösen*. Rösena är av äldre typ och övertorvade. Genom området löper två *stigar*. Båda utgående från Strängenäsvägen. Området söder om skiftesmuren har delvis varit upptaget som åker i sen tid (1930-talet).

Söder om blandlövskogen återfinns en yngre *blandskog* av gran, björk och tall. I området finns flera gamla tallar, främst i den sydligaste delen. Marken är av frisk typ. Ställvis växer här täta dungar av unga granar. Annars är buskskiktet glest. Fältskiktet domineras av blåbär, kruståtel och örnbräken. Övriga arter är t.ex. rödven, lingon och vårfryle.

Stora delar av den norra halvan har varit upptagen som åker i sen tid (1930-talet). Spår av denna *odling* är fortfarande väl synliga. I den västra delen ligger en stensatt *brunn*. Genom området löper flera *stigar* (se bilaga 3). Längs större delen av områdets västra sida löper en *stenmur*.

På nordslutningen av delområdets högsta centrala del växer en äldre *granskog*, ca 80-100 år gammal. Inslag finns av äldre tallar. Längst i norr övergår granskogen i en nästan ren tallskog. Skogen saknar nästan helt buskskikt. Markfloran är sparsam och domineras över stora ytor av täta mossmattor av vägg- och husmossa. Blåbär, örnbräken, lingon och kruståtel är vanliga växter i fältskiktet.

Genom granskogen löper flera *stigar*. Områdets högsta del ingår i den avgränsning som gjorts av en *stenåldersboplats* (RAÄ 157) som konstaterats här. Fynden består av slagen porfyr och kvarts samt keramikfragment. Förhöjda fosfathalter har också konstaterats. Två *stenmurssträckningar* finns i området. En löper i nord-sydlig riktning genom den östra delen och en i väst-östlig riktning genom den mellersta delen. Den senare är ganska låg och raserad. Båda härrör troligen från laga skiftet.

Nordost om granskogen växer en *blandskog* av asp, gran, tall och björk. Skogen är inte särskilt gammal, ca 30-40 år och fortsätter söderut i form av en långsmal ridå längs Vänskapens väg. Huvuddelen är av frisk-fuktig karaktär. Mindre vattensamlingar finns längst i norr. Fältskiktet består av arter som blåbär och örnbräken. Ställvis är marken täckt av ett mosstäcke.

Parallellt med Vänskapens väg löper en *stig* uppe på en 4-5 m bred *vägbank*. Vägbankens ursprung och ålder är inte känd.

På sydslutningen av delområdets höjddparti ligger ett ganska nyupptaget *hygge*. Marken är markberedd och har planterats med tallplantor. Markfloran är gräsrik och domineras av växter som kruståtel och örnbräken.

Två *stigar* löper genom området. Norra delen av hygget ingår i den avgränsning som gjorts av *stenåldersboplatsen*, se ovan. På hygget ligger två ovanligt stora *odlingsrösen*.

Söder om hygget växer en *blandskog* av björk, gran och asp. Skogen är ca 30-40 år gammal och varierar ganska mycket vad gäller täthet, trädslagssammansättning och ålder. Rena bestånd av asp och björk är ganska vanligt. Fältskiktet i skogen består av växter som blåbär, kruståtel och örnbräken. Lingon och vårfryle är också rätt vanliga. I östra delen ligger ett litet kärr som verkar hålla vatten under vinterhalvåret. Kärrret omges av sälgbuskage.

Längs skogens södra kant löper en kortare sträcka av en gammal *skiftesmur*.

Väster om föregående område ligger en liten *granskog*. Skogen är ca 50-60 år gammal och ganska tät. Marken är flack och av frisk typ. Fältskiktet utgörs av arter som kruståtel, blåbär, vårfryle och lingon. I de skuggigaste delarna saknas fältskikt helt.

I västra delen ligger ett *odlingsröse*. Invid röset syns spår av den gamla *väg* som löpte i öst-västlig riktning genom Krafslösas utmarker på skifteskartorna.

Värdeomdöme

Skogsområde med relativt unga skogar. Undantaget är granskogen uppe på de högsta delarna av området. Området är ganska flitigt använt av närboende för friluftsliv. Innehåller en *stenåldersboplats*, flera *odlingsrösen* och *stenmurar*.

Delområde 2.

Beskrivning

Skogsområde på en markerad höjdrygg uppe i det nordvästra hörnet av planområdet med brant sluttande sydsida. Området domineras av en lite äldre barrskog.

Delområdet domineras av en lite äldre *granskog*. Inslag finns även av en den äldre tallar. Längst i väster övergår barrskogen i en liten lövdominerad del med ek och björk. Granskogen är gles och lättframkomlig. Buskskiktet utgörs av en del yngre granar. Blåbär, kruståtel,

örnbräken och stensöta tillhör några av de vanligaste växterna i fältskiktet. Granskogen innehåller enstaka lågor och torrträd.

Genom skogen löper flera *stigar*. Nedanför sluttningen löper en fin *dubbelmur*, som troligen är äldre än laga skiftet. Uppe på höjden finns en öst-västlig stenmur tillkommen från tiden efter laga skifte. Delar av höjdryggen har tjänat som samfäll *grustäkt* för Krafslösa by.

I norra delen finns en liten *ekskog*, ca 60-70 år gammal. Skogen är gles och har även inslag av björk och gran. Buskskiktet utgörs av lövuppslag, hassel, enbuskar m.m. Bland buskarna slingrar sig stammar av kaprifol. Fältskiktet är ganska gräsrikt och domineras av växter som kruståtel, blåbär och lingon.

Längs skogens södra sida löper en *skiftesmur*.

Mellan granskogen och den tidigare åkermarken i öster växer en *blandlövskog*. Skogen består av en blandning av asp, ek och björk. Enstaka barrträd förekommer. Längs själva åkerkanten finns en tät ungskog av asp som nästan är ogenomtränglig. I några ekar slingrar sig murgröna upp längs stammarna. Buskskiktet består av lövuppslag, ställvis mycket tätt. I fältskiktet växer arter som kruståtel, örnbräken, vårfryle, harsyra, ärenpris och blåbär.

Området är av geologiskt intresse, då höjdpartiet är en gammal *strandvall*. Strandvallen ligger på 10-15 meter ovanför nuvarande havsnivå och är troligen utbildad under ancylustid, ca 7000-8000 f.Kr.

Värdeomdöme

Barrskogsdominerat höjdparti med äldre granskog. Höjdryggen består av en gammal strandvall som använts som grustäkt. Strandvallen är troligen bildad under ancylustid. Förekomst av stenmurar, både från tiden före och efter laga skifte.

Delområde 3

Beskrivning

Mindre skogsområde på nordsluttning av höjdrygg invid bebyggelsen i områdets nordvästra del. Barrskogsdominerat område innehållande både tall- och granskog.

Längst i norr växer en planterad *tallskog*. Skogen är ca 70-80 år gammal och är ganska tät. I brynet längs norra sidan finns ett visst lövinslag av asp och björk. Marken som lutar mot norr är flack och ganska fri från större stenar. Buskskikt saknas helt. Fältskiktet är mycket glest och består främst av blåbärsris. Övriga växter är kruståtel och lingon.

Längs norra sidan löper en gammal *vägsträckning* som idag används som *stig*. Längs stigens västra del löper en låg *stenmur*. I tallskogen finns ett flertal *odlingsrösen*, spår efter äldre odlingar. Det största har 7 meters diameter och är 1,5 meter högt.

På höjdpartiet högsta del söder om den planterade tallskogen växer en gles och lite äldre *tallskog*. Tallskogen är ca 90-100 år gammal och innehåller enstaka tallar som är ännu äldre. I skogen finns även inslag av gran, ek, björk och rönn. Fältskiktet är antingen mycket gräsrikt eller domineras av mattor av blåbärsris. Kruståtel, blåbär, lingon och örnbräken tillhör de vanligaste arterna.

Skogen är flitigt använd av de intilliggande husen som körväg, parkeringsplats, uppställningsplats, soptipp m.m. I området finns upplag av ved, tegelpannor, virke, sten, grushögar m.m.

I delområdet södra del ligger en *barrblandskog* med både tall och gran. Åldern på träden varierar mellan 80-110 år. Några av tallarna är gamla och grova. Skogen är gles och varierande med ställvis stort aspinslag. I dessa delar består buskskiktet av tätt aspuppslag. Torrträd och lågor av asp förekommer rätt rikligt. Blåbär och kruståtel dominerar markfloran i skogen. Till övriga växter hör örnbräken, lingon och ljung.

I västra delen finns flera låga *odlingsrösen*. Längs östra kanten löper ett smalt *dike*. I den centrala delen ligger en gammal *grustäkt*, som senare använts som soptipp.

Norr om barrblandskogen ligger en liten *gräsmark* som hålls öppen och lågvuxen genom slätter.

Värdeomdöme

Barrskogsdominerat delområde med relativt låga naturvärden. Tallskogen i norr är kulturhistoriskt intressant med flera odlingsrösen och spår av tidigare uppodling. Stigen längs tallskogens norra sida har lång kontinuitet som brukningsväg mellan Krafslösa by och de forna utmarkerna.

Delområde 4

Beskrivning

Flackt område med mindre höjdparter. Består av uppodlade marker som nu till större delen ligger i träda. Bevuxna med högvuxen gräsvegetation. Består av fem olika väst-östligt löpande skiften, delvis avgränsade av stenmurar.

De fyra nordligaste skiftena består nästan uteslutande av öppna *gräsmarker*. Skiftena avgränsas av smala lövskogsridåer längs de gamla ägogränserna. Ridåerna består främst av lövträd av asp, ek, rönn m.m. av lite olika åldrar. Ibland växer här även täta slånbuskage. Vissa delar av området börjar nu att växa igen med uppkommande lövsly. Särskilt de två norra skiftena har i de höglänta delarna mer och mer börjat övergå i täta ungskogar av björk. Även en del unga tallplantor har börjat sprida sig på den f.d. åkermarken. Markfloran på de gamla åkrarna är hövuxen och gräsdominerad. Bland de vanligare växterna märks bland annat hundäxing, timotej, knylhavre, berggrör, johannesört, mjölkört, åkertistel och krypven. På den nordligaste åkern har en *stenåldersboplats* (RAÄ 150) kunnat beläggas. Boplatsen är belägen på ett mindre höjdparti i den östra delen av skiftet och är 75x50 meter stor. På boplatsen har man funnit flera härdar, flintavslag, slagna flintor samt avslag av kvarts. Strax sydväst om boplatsen finns en *fyndplats* av bränd flinta samt en härd. Mellan några av skiftena ligger *stenmurar* från laga skiftet. Detta gäller särskilt de två nordligaste skiftena. Ställvis är de helt intakta och mycket vällagda. Flera *stigar* löper genom området.

Den nordvästra delen av de öppna gräsmarkerna skiljer sig något från omgivande marker. Dessa delar är betydligt fuktigare och har börjat övergå i *fuktängar* dominerade av vekeåger. I dessa delar växer en tät föryngring av sälguppslag. Markvegetationen består vid sidan av vekeågen av kaveldun, krypven, starrtuvor och mjölkört. Ett mindre parti med samma vegetation återfinns även längst i öster på det nordligaste skiftet.

Skiftet längst i söder brukas fortfarande som *åkermark*. Senast har åkern varit besådd med spannmål.

Tre mindre partier har idag en tät lövskogsvegetation. Dessa är gamla åkerholmar som nu vuxit igen till skog. Två av dessa är bevuxna med *ekskog*. Den norra är störst och ekarna runt 60-70 år gamla. Dessutom står det här en riktigt gammal spärrgrenig ek, ca 150 år. Fältskiktet är gräsrikt och innehåller växter som kruståtel, rödven, örnbräken, teveronika och sommarvicker. Åkerholmen i öster är långsmal och också ekskogsbeuxen. Ekarna är unga (30-40 år) och består delvis av stubbskott. Markfloran utgörs av arter som kruståtel, blåbär och örnbräken.

I båda områdena finns flera *odlingsrösen*. På den norra åkerholmen finns flera rösen av lite äldre slag. På den södra är de av betydligt yngre datum. Den avlånga formen på den södra beror på att den ursprungligen uppkommit längs en äldre vägsträckning. Vägen är inte längre synlig. I anslutning till den södra åkerholmen finns två *fyndplatser* för flinta, dels ett flintavslag, dels en slagen flinta.

Den tredje åkerholmen består av en igenvuxen gräsren mellan ett dike och den gamla ägo gränsen. Området är bevuxet med en *blandlövskog* av asp och ek. Asparna är lite äldre, medan flertalet ekar är ganska unga, ca 30-40 år. Enstaka sälgbuskage förekommer också.

Värdeomdöme

Stort åkerområde som numera främst består av högvuxna gräsmarker. Mindre delar har börjat att övergå till fuktängar. Området har låga naturvärden. De f.d. åkrarna delas av genom smala lövskogsridåer som löper utmed de gamla ägo gränserna. Längs vissa gränser löper stenvmurar från laga skiftet och längs kortare sträckor är de mycket vällagda. Flera åkerholmar, varav en innehåller odlingsrösen och en gammal ek.

Delområde 5

Beskrivning

Variationsrikt skogsområde i det lägst liggande partiet av inventeringsområdet. Innehåller såväl gran-, tall- och lövskogar. Lägst liggande delarna består av en utdikad våtmark.

Den nordvästra delen är beväxt med en relativt ung *tallskog*. Skogen är ca 60-70 år gammal har en viss inblandning av lövträd som asp, björk och ek. Huvuddelen av området är torr-frisk mark. Skogen är rätt gles och lättframkomlig. Ställvis finns rikligt med aspuppslag. Markfloran domineras av växter som kruståtel, blåbär, vårfryle och örnbräken. I södra delen som är något fuktigare kommer gräs som bergrör och tuvtåtel in.

I skogen finns flera *stenvmurar*. Muren längs norra kanten är den gamla bygränsen mellan Berga och Krafslösa byar. Den utgör samtidigt sockengräns mellan Kalmar landsförsamling och Kläckeberga socken. Den andra stenvmuren är troligen äldre och har inhägnat en av de lyckor som fanns här redan på 1700-talet. På ett mindre höjddparti i norra delen ligger ett område med ett tjugotal *odlingsrösen*. Rösena varierar lite i storlek, men är ofta flera meter i diameter. Deras ålder är inte känd, men de har troligen anlagts under historisk tid.

Öster om tallskogen ligger ett större område bevuxet med *blandlövskog*. Marken är låglänt och fuktig. Skogen består främst av lövträd som ek, björk och al. Flertalet träd är bortåt 50-70 år gamla. Buskskiktet är tätt och utgörs främst av tätt lövuppslag, fläder, hassel m.m. Täta snår av björnbär är vanligt och gör stora delar svårframkomliga. Fältskiktet i skogen är ofta ganska gles. Till de vanligare växterna hör ängskovall, harsyra, örnbräken, tuvtåtel, vårfryle, nejlikrot och veketåg.

Genom området löper en flitigt använd *stig* i nord-sydlig riktning. I norr ligger en *stenmur* som troligen är en påbörjad dubbelmur som börjat anläggas i samband med ett skifte. Invid muren växer en *gammal ek*.

Längre österut övergår blandlövs skogen i en *björkskog*. Björkskogen är ca 30-40 år gammal och har uppkommit genom spontan igenväxning av tidigare öppna gräsmarker. I söder övergår björkskogen i en smal ridå längs Norrlidsvägen. Marken är av frisk-fuktig karaktär. Buskskiktet är ofta tätt och består av lövuppslag, fläder, björnbärssnår m.m. Fältskiktet är fortfarande gräsrikt och innehåller arter som rödven, knylhavre, bergrör, tuvtåtel, krypven, nejlikrot m.m.

Längst i norr växer två *gamla ekar*.

I södra delen av delområdet växer en mogen *granskog*. Skogen är 100-120 år gammal. Marken består av torv och området utgör en del av Berga mosse. Bland granarna finns en viss inblandning av björk och ek. Dessa är dock betydligt yngre, ca 40-50 år gamla. Torrträd av björk är ganska vanligt. Buskskiktet i skogen är ofta glest, vilket gör skogen strövvänlig och lättframkomlig. Fläckvis finns dock en tät föryngring av granar eller lövuppslag. Skogen är tät och skuggig vilket ger ett ganska glest fältskikt. Blåbärsris och täta mattor av mossor är vanligast förekommande. Bland övriga arter märks harsyra, örnbräken, kruståtel och lingon. Genom granskogen löper två *stigar*, båda flitigt använda.

Söder om granskogen ligger en liten *blandskog* av tall, gran, ek och björk. Skogen är mycket luckig och dess ålder är bara runt 20-30 år. Vissa delar är lite tätare och innehåller uppslag av ek och unga granar. I hela området växer rikligt av björnbärssnår. Fältskiktet är gräsrikt och innehåller växter som tuvtåtel, hundäxing, hundkex, kruståtel och örnbräken.

Värdeomdöme

Skogsområde med en rad olika skogstyper. Särskilt intressant är den gamla granskogen på gamla torvmarker. Trevlig och variationsrik friluftsskog med gamla granar. Området med odlingsrösen i norra delen är också mycket intressant. Tjugotalet rösen på litet höjddparti påvisar tidigare odlingar.

Delområde 6

Beskrivning

Stort sammanhängande åkerområde som nu ligger i träda. Norra delen är mycket flack och genomkorsas av ett djupt dike. Södra delen betydligt torrare och belägen utmed en markerad höjdrygg.

Området består av fyra olika skiften vilka alla består av igenlagda åkermarker som nu ligger obrukade och intas av öppna *gräsmarker*. Det norra, stora skiftet är beläget i ett flackt lågområde. Genom området löper ett djupt dike längs gränsen mot två av de andra åkrarna. På de f.d. åkrarna växer en högvuxen gräsvegetation av krypven, gråbo, johannesört, åkertistel m.m. I västra delen finns ett mindre lite fuktigare område som domineras av vecketåg. Längst i väster övergår åkern i ett lite torrare och högläntare parti. Längs diket växer en smal lövskogsridå av sälgbuskage, ek, björk och asp. De två andra åkrarna öster om gamla landsvägen är belägna på betydligt torrare mark. Den södra av dessa har på de torraste partierna en lågvuxen flora. Enstaka tallplantor och yngre lövträd har börjat vandra in på vissa delar, särskilt den delen närmast bebyggelsen. Även åkern väster om den gamla landsvägen

har börjat övergå mot trädbevuxen mark. Här växer idag en gles lövvegetation av yngre träd av främst ek och björk. Markfloran på denna är delvis högvuxen och gräsdominerad. På höjddpartiet utmed gamla landsvägen finns en *stenåldersboplats* (RAÄ 115). Boplatsen är ca 95 x 40-55 meter stor. I området påträffades tiotalet avslag av flinta, porfyr och kvarts. I och runt de gamla åkrarna finns ett flertal *stenmurar*. Bäst bevarad är muren längs bygränsen längst upp i norr. Stenmuren i söder i gränsen mot delområde 7 är en kraftig dubbelmur som troligen är mycket äldre än de raka skiftesmurarna. I området finns också några *stigar* samt enstaka *äldre träd*, främst ekar.

Värdeomdöme

Före detta åkrar som nu sakta men säkert växer igen. Dom är bevuxna med en högvuxen gräsmarksflora med endast enstaka örter. Låga naturvärden. På höjdområdet i den nordvästra delen finns en stenåldersboplats. Kulturspår förekommer bland annat i form av stenmurar av lite varierande ålder.

Delområde 7

Beskrivning

Variationsrikt område med lövskogar, hagmark och fuktiga gräsmarker. Lövskogarna är belägna i områdets lägre partier, medan hagmarken ligger på en markerad höjdrygg. Norr om hagen löper ett djupt dike. Ekhagen innehåller en mängd gamla ekar av mycket stort naturvärde.

Längst i norr i delområdet finns en liten *björkskog* belägen i ett fuktigt lågområde. Genom skogens södra del löper ett djupt dike som avvattnar området österut. Björkarna är mellan 30 och 40 år gamla. Buskskiktet är ställvis tätt och består främst av lövuppslag och fläderbuskar. De fuktiga förhållandena återspeglar sig i markvegetationen som domineras av växter som bergrör, tuvtåtel och veketåg.

Väster om björkskogen vidtar en *ekhage* på betydligt torrare mark. Ekhagen ligger på en markerad höjdrygg och innehåller ett trettiotal gamla och vidkroniga ekar. Vissa av ekarna är mycket grova och några verkar vara döende. Hagen har börjat växa igen då betet upphört och yngre lövträd som björk, rönn, fågelbär m.fl. har fått fäste på den gamla gräsmarken. Uppslaget av löv, främst ek, är ställvis mycket tätt och gör vissa delar svårframkomliga. Här och var inom hagen växer hasselbuskar. Markfloran är idag ganska gräsrik men en del örter har fortfarande kunnat leva kvar. Exempel på vanliga växter är rödven, kruståtel, sommarvicker, örnbräken, björnbär, blåbär, ljung och stagg. Längs hagens nordvästra sida går en mäktig *dubbelmur*. Muren har en gammaldags svängd form och är troligen mycket gammal. Genom hagen löper flera väl upptrampade *stigar*. I området närmast diket i norr ligger en stensatt *brunn*. På den högläntare delen återfanns vid inventeringen ett mindre *odlingsröse*.

I hagens lägre parti ligger en liten *alskog*. Området är mycket fuktigt och i vissa delar står det vatten vintertid. Alarna är ca 30-40 år gamla och en del har börjat utveckla socklar. Viss inblandning av björk förekommer. Buskskikt saknas helt. Fältskiktet består av fuktighetskrävande växter som tuvtåtel, veketåg, björnbär, nejlikrot och brännässla.

I delområdets västra del finner man en öppen gräsmark. Marken är av frisk-fuktig typ. En del träd har börjat vandra ut på de öppna ytorna, bland annat yngre ekar, asp, slånbuskage m.m. .

Vegetationen består av en högvuxen och gräsdominerad gräsmarksflora. Till de funna växterna hör tuvtåtel, hundkex, brännässla och kruståtel. Längst i öster övergår gräsmarken i ett litet kärrartat parti med starrtuvor och vecketåg.

Värdeomdöme

Ekhage med ett trettiotal gamla ekar av mycket högt naturvärde. Kännedomen om ekarnas lägre fauna och flora är dåligt känd, men två sällsynta arter har noterats i området. På sikt bör samtliga ekar friställas och gärna även beteshävden återupptas.

Delområde 8

Beskrivning

Mindre område öster om Norrlidsvägen med lövskog och öppna gräsmarker. Fuktigt område som tidigare varit uppodlat. Torvmark med flera grunda diken.

Längst i norr växer en yngre *björkskog* på gamla mossodlingar. Flera grunda och parallella diken löper i nord-sydlig riktning. I skogen finns ett litet inslag av andra lövträd som asp och ek. Buskskiktet består av fläder, lövuppslag m.m. och är ställvis ganska tätt. Framförallt i den norra delen finns täta björnbärssnår. Markfloran i skogen är gräsrik och utgörs av växter som rödven, vecketåg, skelört, hundäxing och berggrör.

Längst i norr finns en kortare *mursträcka* som är ganska raserad. Invid muren växer flera *gamla ekar*.

Områdets södra del är av mer öppen karaktär. Denna del utgörs av en igenväxande *gräsmark*, som nu hyser en gles trädvegetation av tall och enstaka lövträd. Ställvis finns ett rikligt uppslag av löv. Markvegetationen är gräsdominerad. Vanliga gräsarter är tuvtåtel och kruståtel. Fläckar med berggrör förekommer också. Marken är i söder ganska torr, men blir fuktigare närmast björkskogen.

Invid cykel- och gångbanan söder om gräsmarken ligger två parallella *stenmurar*, troligen rester av en gammal fägata.

Värdeomdöme

Område bestående av både björkskog och öppna marker. Björkskogen är relativt ung och uppkommen på en gammal mossodling, medan gräsmarken är i ett igenväxande skede. Låga natur- och kulturvärden.

5. Källor

- Källström, M. 1993. *Rapport över arkeologisk utredning etapp I vid området kring Vimpeltorpet, Kläckeberga sn och Kalmar stad, Kalmar kn och län, Småland*. Kalmar läns museum
- Källström, M. 1993. *Arkeologisk utredning etapp II. Området kring Vimpeltorpet, Kläckeberga sn, Kalmar kn, Småland*. Rapport 1993:3. Kalmar läns museum.
- Lantmäterikontoret i Kalmar. *Berga bys ägor (1727-46)*. Akt 14, Kalmar landsförsamling.
- Lantmäterikontoret i Kalmar. *Storskifte Berga (1757-82)*. Akt 29, Kalmar landsförsamling.
- Lantmäterikontoret i Kalmar. *Delning, Berga bys mosse (1783)*. Akt 36, Kalmar landsförsamling.
- Lantmäterikontoret i Kalmar. *Enskifte Berga (1817-18)*. Akt 85, Kalmar landsförsamling.
- Lantmäterikontoret i Kalmar. *Delning av utmarken, Berga (1818)*. Akt 80, Kalmar landsförsamling.
- Lantmäterikontoret i Kalmar. *Laga skifte å utmarken, Berga (1814-48)*. Akt 112, Kalmar landsförsamling.
- Lantmäterikontoret i Kalmar. *Storskifte, Krafslösa (1806)*. Akt 36, Kläckeberga socken.
- Lantmäterikontoret i Kalmar. *Enskifte å inägorna, Krafslösa (1824-26)*. Akt 50, Kläckeberga socken.
- Lantmäterikontoret i Kalmar. *Laga skifte å utägorna, Krafslösa (1827-28)*. Akt 52, Kläckeberga socken.
- Lantmäterikontoret i Kalmar. *Laga skifte å inägorna, Krafslösa (1849)*. Akt 72, Kläckeberga socken.
- Lantmäterikontoret i Kalmar. *Laga skifte, Krafslösa (1849)*. Akt 74, Kläckeberga socken.
- Ring, C., Molander, Ö. & Engman, F. 2001. *Kulturmiljöanalys över Norra Kalmar och Rinkabyholm*. Kalmar läns museum. Rapport 2001